

O‘ZBEKISTON RESPUBLIKASI
OLIV VA O‘RTA MAXSUS TA‘LIM VAZIRLIGI
NIZOMIY NOMIDAGI TOSHKENT DAVLAT
PEDAGOGIKA UNIVERSITETI

BOSHLANG‘ICH TA‘LIMNI TASHKIL ETISHNING SIFAT VA
SAMARADORLIGINI OSHIRISH MASALALARI

Respublika miqyosidagi ilmiy-amaliy konferensiya materiallari

TOSHKENT – 2022

Foydalanilgan adabiyotlar

1. Ефименко Н.Н. «Театр физического воспитания и оздоровления детей дошкольного и младшего школьного возраста» - Таганрог: 2000.
2. Yo'ldoshev R., R.Xusainova, U.Bobojonova. Ta'limning interfaol metodlari(metodik qo'llanma). Urganch-2011.
3. Yo'ldoshev G'., S.Usmonov. Pedagogik texnologiya asoslari. Toshkent-2004.
4. «Воспитатель по физической культуре в дошкольных образовательных учреждениях» под ред. С.А.Козловой – М.: Издательский Центр «Академия», 2002.

BOSHLANG'ICH SINIF JISMONIY TARBIYA MASHG'ULOTLARIDA HARAKATLI O'YINLARDAN FOYDALANISHNING AHAMIYATI

Ashirboyev I.M. –Chirchiq davlat pedagogika instituti Maktabgacha ta'lim fakulteti Maktabgacha va boshlang'ich talimda jismoniy tarbiya va sport yo'nalish 20/1 - guruh talabasi, Toshkent viloyati.

Hozirgi kunda sport ijtimoiy ma'no kasb etmoqda. Shu munosabat bilan bolalar va o'smirlarni sport bilan muntazam shug'ullanishga jalb etish, ularda jismoniy kuch, tezlik, chidamlilik, chaqqonlik va boshka shu kabi jihatlarni rivojlantirish birlamchi vazifa xisoblanadi. Jismoniy tarbiyaning eng yaxshi vositasi bo'lib harakatli o'yinlar xisoblanadi.

Harakatli o'yinlar har kandy yoshdagi bolalar shug'ullana oladigan, faoliyatning xis-tuyg'ularga boy turidir. O'yinlar jismoniy, ma'naviy, irodaviy, a'lokiy sifatlarni rivojlan-tirishga xizmat qiladi. O'yin faoliyati davomida bola mustaqil-lik, kat'iyatlilik, sobitkadamlik kabi xayotiy muhim sifatlarni egallab boradi. O'yin ta'lim va tarbiya vositasi xisoblanib, o'yin faoliyati yordamida yoshlar o'zaro munosabatlar ahamiyatini anglaydilar. O'yinda ularning har biri o'z imkoniyati, bilimini sinaydi, o'z kuchini bilib oladi. Boshkacha aytganda, o'yin akl-idrok, fikrlash, ijodiy imkoniyatlarni rivojlantiradi.

O'yinlarning juda ko'p turlari mavjud bo'lib, harakatli o'yinlar akliy faoliyat, mantikiy fikrlash, tasavvur, xotira, diqqatni jamlash, tezkor okilona karor kabul kilish kabi murakkab jarayonlarning shakllanishiga yordam beradi. Yuksak emotsionallikni ta'minlar ekan, harakatli o'yiilar organizmni mustaxkamlash, uning chidamliligini oshirish, shuningdek, harakatlarni o'zaro muvofiklashtirish, tezkor orientatsiya kilish, ma'naviy sifatlar, xarakterning irodaviy krralarini tarbiyalash, tartib-intizom va tashabbuskorlikni rivojlanti-rishga yordam beradi. Bundan tashkari harakatli o'yinlar katta yuklama bilan o'tkaziladigan mashg'ulotlar bilan shug'ullanishni davom ettirish uchun zarur bo'lgan ijobiy xis-tuyg'ularni vujudga keltiradi.

Bolalarning sevimli sport turlaridan birini tanlab sportga jalb etish, ularni qiziqtirish orqali mashg'ulotlar sifatini oshirishda harakatli o'yinlarning o'rni beqiyosdir. Mashg'ulotlar samaradorligini bugungi kun talablari darajasiga ko'tarishni harakatli o'yinlarsiz tasavvur qilib bo'lmaydi. «Bola o'yinda qanday bo'lsa, hayotda ham shunday o'yin orqali dunyoni anglab yetadi», degan so'zlar pedagoglar tomonidan maquullangan. O'yinlar yordamida yosh organizmning jismoniy sifatlari rivojlanib, fiziologik imkoniyatlari kengayadi, ruhiy fazilatlar tarbiyalanib boradi. SHuning uchun ham Davlat Ta'lim Standarti (DTS) jismoniy tarbiya dasturidan harakatli o'yinlar salmoqli o'rin egallagan. Boshlang'ich sinfdagi bolalar bilan harakatli o'yinlarni olib borish ular o'rab turgan muhitni organizmga turli ta'sirlarga moyilligi nazarda tutgan holda bolani tez toliqib qolishini ham hisobga olish kerak. SHuning uchun harakatli o'yinlarning harakat mazmunlari (katta bo'lmagan, mushaklar taranglashishining uzoq davom etishi) katta ahamiyatga ega. Bu yoshdagi bolaning yurak qon – tomir tizimi katta yoshdagilardan farqli o'laroq qon tomirlarining kengligi devorlarning elastikligi yurak mushaklarining ishlashi uchun juda qulay sharoit yaratib beradi. Biroq asab

apparatlarining u yurak funksiyasini tartibga solishi hali yetarli darajada takomillashgan emas (bu yurakning yengil qo'zg'aluvchanligi halos).

O'yinda bolalar katta harakat faolligini namoyon qilishga qodir. Ayniqsa ularning sakrashda, yugurishda va boshqa harakatlarda qatnashishi, katta kuch va energiyani sarf qilish bilan birga ularning qisqa vaqt dam olishi raqib tomonning ham imkoniyatini xarakterlaydi. Biroq ular, ayniqsa ma'lum bo'lgan faoliyatning bir xilligida tez charchab qoladilar (bular ko'proq o'xshash o'yin harakatlarini ko'p marta takrorlanishida namoyon bo'ladi). Boshlang'ich sinf bolalarining diqqati mustahkam tezda o'tuvchan bo'ladi. Bu yoshdagi bolalarning harakatli o'yinlaridan o'ziga xos xususiyatlari rivojlanishida ma'lum darajada aksini topadi. Uzoq davom etmaydigan harakatli o'yinlar va muayyan xususiyatga ega bo'lgan o'yinlar qatnashchilarining katta harakatchanligini hisobga olgan holda qisqa vaqt dam olish bilan almashlanadi; o'yin erkin, turfa va oddiy harakatlardan tashkil topgan bo'lib, buning ustiga ishlashga katta mushak guruhlarini jalb qilinadi. O'yin harakatlarida ko'proq ongli ravishda harakat qilinganligini namoyon qilishi uchun yaxshi ta'sir qiladigan imkoniyat kelib chiqadi va taassurotlarni parchalab tashlashni, kuzatiladigan narsalarni qiyoslash va taqqoslashni bilishni tashkil etadi. Boshlang'ich sinf bolalarining jismoniy tarbiya mashg'ulotlari jarayonida "Kun va tun", "Uchinchi ortiqcha", "To'pni tushirib yuborma", "Kim chaqqon", "Raqam bilan chaqirish", "Otishma" kabi harakatli o'yinlar yosh sportchilar harakatini yanada samarali bo'lishiga va yaxshi natijaga erishishga zamin yaratadi. Harakatli o'yinlar boshlang'ich sinf o'quvchilarni xar tomonlama jismoniy sifatlarini tarbiyalaydi.

1. Harakat tezligini tarbiyalaydi

2. Do'stona munosabatlarni rivojlantiradi

3. O'yinda xujum va himoya texnikasini va taktikasini mustaxkamlaydi.

SHuning uchun xar bir mashg'ulot davomida dam olishni tashkil etishda harakatli o'yinlardan 10-15 minut foydalanish maqsadga muvofiqdir. CHunki bolalar yuqorida takidlaganimizdek harakat faolgi yuqori bo'ladi va yana ham harakat faolligi tarbiyalanib boradi. Bu esa musobaqalar davomida sportchilarni yuqori natijalarga erishish uchun xizmat qiladi.

Адабиётлар

1. Нормуродов А.Н.. Жисмоний тарбия Т.,1998
2. Усмонхўжаев Т., Ф.Хўжаев. 1001 ўйин Т.,1990
3. Кенеман А.В., Д.В.Хухлаева Мактабгача тарбия ёшидаги болаларни жисмоний тарбиялаш назарияси ва методикаси. Т.,1988
4. Фролов В.Г. Сайрда жисмоний тарбия машғулотлар, ўйинлари ва машқлари. Т., Ўқитувчи 1990

BOSHLANG'ICH SINFDAN SIFATNI O'RGANISH METODIKASI

Allamova U.X. – Boshlang'ich ta'lim fakulteti 3-kurs talabasi, TDPU.

Sifatni o'rganish tizimi materialni leksik va grammatik tomondan izchillik bilan boyitib, murakkablashtirib borishni ko'zda tutadi. O'quvchilar 1- va 2-sinfda sifatning leksik ma'nosini kuzatadilar, sifatga qanday?, qanaqa? so'rog'ini berishga o'rganadilar; 3-sinfda sifat so'z turkumi sifatida o'rganiladi; 4-sinfda ilgari o'rganilganlar takrorlanib, grammatik materialga bog'liq holda qip-qizil, yam-yashil kabi orttirma darajadagi (atama aytilmaydi) sifatning yozilishi o'rgatiladi. Ona tili va o'qish darslarida o'quvchilar nutqi yangi-yangi sifatlar bilan boyitiladi, ularga oldindan ma'lum bo'lgan sifatning ma'nosiga aniqlik kiritiladi.

Sifatni o'rganish metodikasi uning lingvistik xususiyatlariga asoslanadi. Sifat predmetning belgisi (rangi, hajmi, shakli va ko'rinishi, maza-ta'mi, xarakter-xususiyati, hidi, vazni, o'rin va paytga munosabati)ni bildiradi. Sifatning leksik ma'nosi uni ot bilan bog'liq holda o'rganishni talab qiladi. Sifatni tushunish uchun 1-sinfdan o'quvchilar e'tibori sifatning otga bog'lanishini aniqlashga qaratiladi. O'quvchilar predmetning belgisini aytadilar, ularda so'roq yordamida gapda so'zlarning bog'lanishini aniqlash ko'nikmasi o'stiriladi, ya'ni ular gapdagi sifat va otdan tuzilgan

23.	Парахатова Д.А., Хожиева В.Р.	Таълим жараёнини ташкиллаштиришга қўйиладиган талаблар.	78
24.	Ваисова М. А.	Креатив ёндашув асосида ўқув дастурлари ва ўқув манбаларини яратиш	83
25.	O'sarova M.R.	Boshlang'ich ta'lim ona tili darslarida milliy g'oya targ'iboti	89
26.	Eshbo'tayeva L.G.	Boshlang'ich ta'limda ma'naviy tarbiya usullari	91
27.	Абдуллаева Н.М.	Реализация STEM-подхода в образовании в узбекистане	92
28.	Абдуллаева Н.М. Турахужаев О.С.	STEM специалисты - это самые востребованные люди на мировом рынке труда	96
29.	Ashirboyev I.M.	Bolalarda jismoniy rivojlantirish yo'llari	99
30.	Ashirboyev I.M.	Boshlang'ich sinf jismoniy tarbiya mashg'ulotlarida harakatli o'yinlardan foydalanishning ahamiyati	101
31.	Казаков Ш.Н. Бахтиёрв А	Жисмоний тарбия дарсларини ташкил этиш методлари ва уларни самарадорлигини ошириш йўллари	103
32.	Kambaraliyeva Z.R.	Didaktik o'yinlar vositasida boshlang'ich sinf o'quvchilarining ijodiy qobiliyatlarini shakllantirish	102
33.	Nijevyasova R.R., Karimov A.X. Abduraxmanov U.A.	Maktabgacha ta'lim muassasalari tarbiyalanuvchilarni suzishga o'rgatish xususiyatlari	104
34.	Кенжаева М.А.	Ўқувчиларда лингвистик компетенцияни ривожлантиришда халқаро pisa баҳолаш дастуридан фойдаланиш	106
35.	Қодиров Х.О.	Олий таълим муассасалари талабаларда лидерлик сифатларини шакллантириш	109
36.	Latipov R.I. Kodirova X.S.	Yosh futbolchilarning jismoniy tayyorgarligini nazorat qilish.	111
37.	Комилова Г.У.	Она тилини ўқиб тушуниш кўникмасини pirls мезонлари асосида шакллантириш	112
38.	Komalxodjayeva L. Artikbayeva N.	Matematika darslarida qiziqarli og'zaki hisoblash qoidalari ni o'rgatish	115
39.	Кулижанов У.А.	Применение «turnitin» как инновационного образовательного инструмента в системе высшего образования	117
40.	Kurbanova Z.M.	Ma'nodosh so'zlarni o'qitilishiga doir ayrim mulohazalar	119
41.	Qaxarova O.T.	Funksiya va uning berilish usullariga doir mulohazalar	121
42.	Shomuratov A.A. Qodirov N.N.	Qo'l to'pi bilan shug'ullanuvchi yosh sportchilarning jismoniy sifatlarni oshirish	123
43.	Қосимова Н.Р., Шарипова М.К.	Бошланғич синф ўқувчиларининг ўқиш малакасини pirls мезонлари асосида ўстириш	126
44.	Latipov R.I. Buvoraeva G.Sh.	Barkamol avlodni tarbiyalashda jismoniy tarbiya va sportning ahamiyati	129
45.	Ismayilova S.R. Latipova S.R.	Milliy harakatli o'yinlar orqali o'quvchi yoshlarni Jismoniy tayyorgarligini takomillashtirish	130
46.	Матчанова З.Х.	Бошланғич синф ўқувчиларининг грамматик-орфографик тайёргарлигига қўйиладиган талабларга тайёргарлик масалалари	131